

LBRIS

We know
books

Ascultați

Adriana Cărcu

au însoțit procesul de redactare. Sunt lucruri pe care nu le uiți ușor, mai ales atunci când depărtarea, așezând peste ele o pânză aurie, ți le-apropie.

Obişnuiesc să spun prietenilor că am parcurs în viață perioade în care rubrica din *Orizont* și orele de română la Universitatea Populară din Heidelberg rămăseseră singurele repere concrete, ancorele unei realități care mă ajuta să trec mai ușor prin aversiunile vieții. Azi, privind înapoi la acești 15 ani, știu că ei au marcat un parcurs inițiat nu numai în lumea scrisului, dar că ei m-au ajutat, de asemenea, să-mi găsesc locul în lumea cea mare. Acestea sunt lucruri neștiute, care dincolo de ucenicia literară, de alinarea dorului prin scris și de darul încrederii, mă fac azi să le spun colegilor de acasă, cu toată gura: Vă mulțumesc!

Heidelberg, 10 Octombrie 2021

Cuprins

5 În loc de prefață

CRONOLOGII AFFECTIVE

- 8 Pâine cu untură
- 11 Delicia
- 14 Iles
- 17 Hamlet
- 20 Pfefferminze
- 23 Oroianu
- 26 Goldenberg
- 29 Lustragiul Lică
- 32 Lira
- 35 Un interogatoriu
- 38 Avort
- 41 Un război
- 44 Alzheimer
- 47 Colocarii
- 50 Morning Glory
- 52 Busuioc
- 55 La Leipzig
- 59 Lectura
- 62 A Typing Job
- 65 New York Reloaded
- 70 Sis
- 72 Crazy Diamond
- 75 Blue Bus, Magic Bus
- 78 O cădere
- 80 Tunelul de sticlă
- 83 Dr. Schmidt
- 86 Johannes și Ionuț
- 89 Ádrian
- 92 Mix Markt

95 Concertul de la ora șase

98 Două patrii

100 Maria

103 Meine kleine Stadt

ARTES ET AMICITIÆ

109 Însemnele locului

113 Essence Emotion

116 Pe muchia dintre vis și coșmar

120 Angst

122 Arhitecturi fragile

124 Laudatio

126 Elvis

129 Cântecul din nord

133 O suită de stări

138 Jazzul ca o pasăre

141 Simona

144 Când lumea devine mai mică

LA FEREASTRĂ

149 Lucruri lustruite de priviri

151 La fereastră

153 Hai să vă zic ceva

156 De amicitia

159 Emoția

162 Despre bărbați

165 Elizabeth Wurtzel, Elogiul femeilor dificile

172 Corabia de cristal

175 Alb

178 Calitatea iernii

181 And Death Shall Have No Dominion

184 15 ani

PÂINE CU UNTURĂ

FATA DE masă de mușama, decolorată de timp, era crestată de-a curmezișul de tăieturi de cuțit, mai mult sau mai puțin adânci. Una se căscase de tot și prin despicătură se vedea tăblia mesei, pătată de ulei. Afară se întunecase bine și gemulețul de la ușa bucătăriei se zgâlțâia din când în când de la rafalele vântului. Chiar și becul chior, de sub abajurul de metal smălțuit, atârnat deasupra mesei, se legăna ușor de la curentul iscat, mutând umbrele. Așezată pe scaunul fără spetează, cu picioarele sprijinite de bara transversală, Ana stătea cu ochii țințiți pe tăietura din mijlocul mesei, care și ea dansa în lumină. Pe masă se afla o pâine neagră, rotundă ca un capac, un borcan cu untură și o solniță cu sare și boia. Fratele ei, Romi, se așeză grăbit pe scaunul de vizavi, își tăie o felie groasă de pâine și apoi începu să zgândăre cu cuțitul în borcanul aproape gol. Romi avea vreo nouă ani și, deși Ana era mai mică cu trei ani, fiind foarte înaltă, păreau mereu de aceeași vârstă. Erau frați vitregi, dar părinții lor trebuiau să suporte mereu complimente din partea cunoștințelor că fata și băiatul le semănau de minune amândurora.

Părinții se pregăteau să iasă „la local”. În cameră, mama fetei își pusese rochia neagră și ciorapii cu dungă și acum își căuta pe sub pat pantofii cei buni. Soțul ei se bărbiera în colțul bucătăriei, aruncând priviri piezișe din oglinda atârnată deasupra spălătorului de metal. La intervale regulate apa plină de spumă cenușie clipocea de la briciul plimbat prin ea. Mirosul de odicolon marcă încheierea operațiunii.

Acum erau amândoi îmbrăcați frumos, parcă poleiți. Din dreptul ușii, mama se întoarse ca să dea obișnuitele sfaturi vagi: „Noi mergem acum până în oraș, dar nu stăm mult. Să fiți cuminți, să nu vă

certați și să vă culcați devreme.” Fata fixa în continuare tăietura din fața de masă, cu umerii strânși și cu pumnii încheștați pe genunchi. Ușa se închise cu o bufnitură.

În liniștea care s-a lăsat se auzea doar clinchetul făcut de cuțit pe fundul borcanului. După ce șterse bine lama cuțitului de felia de pâine și presără pe ea sare și boia, băiatul o întinse spre fată: „Vrei?” Pe când Ana întinse mâna ca să apuce felia, băiatul o retrase cu un rânjel: „Ai vrea tu!” Mușcă cu poftă din felie și se apucă să mai taie una. O unse la fel de tacticos cu ultimele resturi de untură și o întinse din nou spre ea. Ana cunoștea jocul și totuși continua să creadă că de data asta el se va sfârși altfel. După ce repetară de câteva ori dansul absurd al mâinilor deasupra mesei, fetei îi dădură lacrimile. Era hotărâtă să nu se mai lase provocată, așa că-și încrucișă brațele pe piept și-și fixă din nou privirea pe creștătura din fața de masă.

Romi se ridică de la masă și, apropiindu-se de ea, începu să-i plimbe pâinea unsă pe sub nas. Când fata încercă să-i dea peste mână, el și-o retrase repede și se apucă să răzuiască felia de cantul mesei. Stratul de untură cu boia se îngroșa văzând cu ochii, semănând tot mai bine cu o rămă. ”Nimic nu mai mănânci astă seară. Nimic.” Își apropie mâna de urechea ei și începu să o tragă în sus. Ana rămase încremenită pe scaun, rezistând durerii. La un moment dat simți cum urechea i se desprinde parcă de cap. Se smulse din strânsoare și, făcând o coroană cu brațele pe masă, își puse capul pe ele și începu să plângă. Romi încercă să-i ungă partea liberă de obraz cu urmele de untură care mânjeau masa. Fata se ridică și se îndreptă plângând spre capotul atârnat în cuiul bătut anume în tocul ușii de la cameră. Era un capot vechi, dintr-un material satinat, croit și cusut de mama ei, pe vremea când încă mai lucra într-un atelier de croitorie. Cu capul ascuns în poala capotului, Ana continua să plângă cu sughițuri. Mirosul mamei combinat cu un ușor iz de ceapă prăjită și o vagă urmă de transpirație aveau un efect liniștitor. Rămase încă o vreme învăluită în acel cocon de material ieftin, pentru a mai prelungi puțin iluzia că e protejată.

Îl simți pe Romi în spatele ei și, după încetineala cu care se apropiase, știi că supliciul se terminase. Își scoase încet capul din faldurile capotului și văzându-i privirea ușor alarmată se gândi că de data asta a plâns prea tare. Romi întinse mâna spre ea și spuse: „Anicuța, nu fii supărată, am vrut doar să glumesc.” Și, întinzând spre ea felia de pâine începută: „Uite, jumătatea asta e toată a ta. Promite-mi că nu mă spui.” Ochii lui rotunzi o priveau, cerându-i parcă iertare. Se așezară din nou la masă și începură să joace *Cel mai mare duce*. Ana cunoștea bine cărțile și, chiar dacă vedea că Romi o înșală, îl lăsa să câștige, pentru că nu avea putere să se opună.

Părinții intrară pe ușă chiar când fata mușca din felia de pâine cu untură, uitată pe marginea mesei. „Ar fi trebuit să fiți deja în pat. Totul e bine, ați fost cuminți, da?” Ana ridică privirea de pe creștătura din mușamaua mesei și uitându-se drept în ochii mamei spuse: „Da, mamă, am fost cuminți.”

DELICIA

ÎN CURTEA casei cu numărul 6 mirosul de prăjitură era atât de prezent, încât după câteva zile nici nu-l mai simțeai. Doar exclamațiile persoanelor care păseau pentru prima dată în coridorul lung de la intrarea, în care se aliniau tomberoanele de gunoi pline cu coji de ouă și hârtie de copt, îți mai aminteau că aici miroase bine. În capătul aceluia coridor, pe partea dreaptă, înainte de a coborî în curte, se afla laboratorul cofetăriei Delicia. Un laborator la ușa căruia, în copilărie, aveam să petrec ore în șir până unul dintre cofetari se îndura să-mi pună într-o tăviță de carton marginile vreunui cremș sau ale unui doboș, cu crema și blatul calde încă. Tot acolo, peste ani, la o masă pătată, aflată lângă ușă, aveam să ajut vânzătoarele să netezească și să sorteze grămada de bani rezultați din vânzările zilei, frecându-mi degetele după fiecare mișcare, în semn că nici o bancnotă nu s-a lipit de ele.

Vara, jocurile din curte erau însoțite de zumzetul mașinii de înghețată sau întrerupte de strigătul care venea câteodată din sub-solul laboratorului: „Hei, puștime, aduceți un borcan!” Era semnalul că vom primi înghețată. Marta, cofetăreasa cu voce blândă și șolduri mari, ne umplea pe rând borcanele cu crema răcoroasă care tocmai se învârtea la ora aceea în cuva plină de gheață: vanilie, ciocolată, fructe sau fistic. Spre deosebire de produsul final, care se vindea la o tonetă aflată în fața cofetăriei, înghețata noastră avea un gust puțin sărat, care-i dădea o savoare specială și ne făcea cumva mai de-ai casei.

Cofetăria Delicia din Piața Maria era un templu al desfătărilor. Sub vitrina curbată și lustruită zilnic se aliniau prăjiturile, prezidate de coroana multicoloră a tortului *Kranz* care se vindea la gramaj, și

dominate de tăvile pline de savarine zemoase, specialitatea casei. Fructele conflate și vișinele trase în ciocolată aveau, dimpreună cu banalul baton de ciocolată, o vitrină specială. Cofetăria, aflată la intersecția care unea cartierele Iosefin și Elisabetin, devenise un loc căutat diminețile de domni în vârstă, pentru cafeaua specială care se servea în cești de porțelan fin, dar mai ales pentru atmosfera ce amintea de alte timpuri. Încăperea cu măsuțe scunde înconjurată de taburete rotunde tapisate cu pluș roșu, care se multiplicau în oglinzile de cristal de pe pereți, devenise, inexplicabil, și locul de întâlnire al tineretului din zonă.

Aici se adunau, după-amiezile, tinerii îmbrăcați în scurte de piele purtând câte o ghitară pe umăr, ca să aștepte fetele împreună cu care porneau apoi spre cluburile de dans. Când mai crescusem, stăteam serile în fața porții, ca să pot auzi vreun crâmpei de melodie sau un fir de conversație ce răzbăteau dinăuntru când se deschidea ușa. Prin vitrina aburită distingeam siluetele care vorbeau agitat, sorbind cafele și trăgând din țigări – o lume învăluită în mister și cântece, din care mi-aș fi dorit să fac imediat parte. O lume care, la vremea când dobândisem vârsta ce mi-o făcea accesibilă, deja dispăruse.

S-a întâmplat parcă peste noapte. Deși nu-mi mai amintesc cum s-a petrecut schimbarea, cofetăria trebuie să fi fost închisă un timp pentru dezastruoasa „renovare” care a urmat. Într-o bună zi, intrând în spațiul desfătărilor, pentru a cumpăra obișnuitul baton cu lapte – un leu cincizeci –, m-am trezit, ca într-o nuvelă fantastică, într-un hol înalt, rece și străin. Un fel de hală în miniatură pe marginea căreia se alinau câteva pulturi sterile, cu un frigider duduitor în mijloc. Chiar și ușa dublă din perete prin care se împingeau din laborator la intervale regulate tăvile pline cu prăjituri fusese zidită.

Frumosul salon *Belle Époque* fusese înlocuit cu o sală de mese ticsită cu un mobilier din melamină pestriță. Perdelele de catifea, ce sporeau misterul serilor, dispăruseră cu desăvârșire, iar pe pereții albi se vedeau, ici și colo, urmele vagi ale cuielor care susținuseră frumoasele oglinzi. La început oamenii intrau din curiozitate, dar

curând activitatea din laborator s-a redus considerabil doar la câteva „piese de rezistență”. Savarina, singura, a rămas regină.

Clientela obișnuită a dispărut și ea, tot peste noapte. Tineretul în compania căruia mă visam s-a mutat în centru, la Violeta, și chiar și clienții care de obicei cumpărau prăjituri la pachet s-au împuținat. Acum ușa cu balamalele neunse ale cofetăriei scârțâia tot mai rar, iar în sala rece se mai rătăcea câte un străin grăbit, care-și sorbea în grabă cafeaua și-și vedea apoi de drum. Doar un motan negru continua să-și facă la fel de imperturbabil toaleta în vitrina golașă, împăcând cele două lumi și unind parcă, în mișcările sale leneșe, ficțiunea cu realitatea.

ILESȘ

ÎL VĂD și acum venind spre Piața Maria de-a lungul străzii Doja, cu toporul pe umăr, bolborosind cuvinte de neînțeles. Ilesș făcea parte din „inventarul” imobilului de la numărul șase, care avea peste douăzeci de apartamente. Îl vedeam vara, bătând covoare sub cireșul din curte, sau iernile, cărând lemne pentru vecinele care nu se mai descurcau singure. Plata nu conta. Ilesș nu se tocmea niciodată și se mulțumea adesea cu o farfurie de mâncare, pe care o înfuleca stând pe vine pe coridoarele lungi suspendate de corpul clădirii din curtea palatului impozant de pe bulevard. Locuia în cartierul Freidorf, de unde făcea drumul zilnic ca să-și câștige pâinea prin curțile noastre. Auzisem pe cineva spunând că nu are din ce trăi, pentru că aflându-se pe partea greșită a istoriei, după întoarcerea armelor împotriva nemților n-a mai primit indemnizație de război. Avea părul cărunt, ochii mici și neliniștiți și era îmbrăcat cu ce primea de pe la vecini, doar centura de soldat îi era mereu încinsă peste haina maro, pe care o purta nesmintit fie iarnă sau vară.

Se oprea la geamul bucătăriei – acolo mi-l amintesc cel mai bine –, și povestea în fraze dezlănate cum a luptat și cum a fost rănit la Odessa, de unde când s-a terminat războiul a venit pe jos până acasă. Poveștile lui erau amestecate. Când povestea din război, vorbea tare și se uita mereu în jur cu o privire sălbatică: „Ne-au prins și ne-au băgat într-o fabrică veche de cărămizi, unde am stat o săptămână fără apă și fără mâncare. Când s-au retras rușii, tocmai a început să plouă. Am ieșit și am dezgropat sfeclă de pe câmp, să mâncăm, și am băut apa din bălți. În jur era plin morți.”

Câteodată, când mă nimeream pe afară, trăgea mai la o parte ștergătorul de picioare din fața vreunei uși, se așeza pe el și înce-

pea să povestească. Poveștile bune erau de acasă. Atunci vocea lui devenea calmă, fața i se lumina și avea cuvinte blânde. Ilesș vorbea despre copilăria lui dintr-un sat pe care nu-l numea niciodată. Satul trebuie să fi fost undeva la munte, pentru că spunea mereu „acolo sus”. Acolo sus umbla toată ziua desculț prin pajiștile înclinate și pline de tufe și de-abia seara își scotea spinii din tălpile însângerate, acolo bea laptele caldută încă de la căldura vacii, acolo pune capcane în pâlcul de pădure și gonea cu câinii satului.

La întrebări de genul „cum e numele tău de familie?” sau „câți ani ai?”, Ilesș nu răspundea niciodată. Nu mai știu azi dacă le evita cu bună știință și dacă aerul de mister care-l înconjura era voit. Când simțea că spusese prea mult se ridica brusc, își netezea pulpanele hainei și o pornea de-a lungul coridorului, să-și caute de treabă. Treabă se găsea mereu.

Ilesș vorbea cu vecinii răstit, în limba care le era mai la îndemână: românește cu noi și cu doamna Lazăr, ungurește cu doamna Pörzsölt de la parter sau cu familia Filgut de la etajul unu, și nemțește cu doamna Saszek sau cu domnul Schwab. Nu aștepta mult ca să afle ce are de făcut și cobora pe dată în adâncul pivnițelor pline cu lemne, cărând pe umăr coș după coș până îl oprea cineva.

Pe Ilesș îl apucau periodic crizele. În zilele acelea era de cu dimineață morocănos și câteodată refuza să lucreze, spunând că el nu are nevoie de așa ceva. Și atunci, deodată, după un lung monolog purtat într-un colț de curte, unde striga minute în șir lucruri de neînțeles, se ridica în picioare și începea să alerge de colo-colo cu toporul ridicat. Erau momente în care era mai bine să nu te afli în calea lui și să nu încerci să-i vorbești. Toată ființa lui firavă se încorda într-o revoltă existențială, un strigăt adresat parcă nedreptății lumii. După vreo zece minute, cu ochii înroșiți de ură și de efort și cu obraji plini de lacrimi, Ilesș se așeza din nou lângă ușa pivniței și, vorbind tot mai încet, lăsa capul în jos. Stătea acolo o vreme, parcă picotind, după care se ridica în picioare, își scutura de câteva ori haina ponosită și pleca acasă. După o asemenea criză nu-l mai vedeai câteva zile.

Într-o zi mă aflu în curte când l-a apucat. Mă jucam cățărându-mă în caisul bătrân de la intrare, când Ieș a început să urle. S-a învârtit de câteva ori în jurul băătorului de covoare, după care s-a apucat să dea ocol curții, pe trotuarul de cărămidă care o ținea. La a doua sau a treia tură, cu mintea mea nesăbuită de copil, i-am ieșit în cale. Cu toporul ridicat amenințător și urlând lucruri de neînțeles, Ieș a trecut pe lângă mine, de parcă nici n-aș fi existat. În privirea lui rătăcită am avut însă timp să recunosc, pentru o clipă, un licăr blând.

Nu mi-a fost niciodată frică de el.

HAMLET

TREBUIE să fi avut vreo șase ani. Cert este că încă nu citeam, pentru că era vremea când mă rugam de unul și de altul să-mi citească sau să-mi povestească câte ceva. Stăteam la masa din bucătărie și priveam fascinată cum mama toacă mărunț ceapa, cu gesturile acelea hotărâte, care-mi dădeau atâta siguranță, când ea a început dintr-o dată să-mi povestească filmul văzut cu o seară înainte. Era povestea unui prinț neîmpăcat, care și-a răzbunat tatăl. Îmi amintesc doar câteva frânturi din povestirea ei, mai toate legate de Ofelia, de faptul că n-am înțeles, atunci ca și acum, de ce tânărul o tot trimitea la mănăstire, și de frumoasa ei moarte, pe care ca probabil că am împodobit-o cu imagini din filmele văzute ulterior.

Geamurile erau aburite de la ciorba care fierbea deja la foc mic, după cum aveam să învăț mai târziu că se fierbe orice mâncare bună, iar mama zicea: „Și atunci, Polonius s-a ascuns în spatele unei draperii de catifea, dar nu s-a ascuns prea bine. I se vedeau picioarele. Prințul și-a scos sabia și l-a înjunghiat prin draperie, crezând că e unchiul lui, Claudius”. Este fragmentul pe care l-am transformat imediat în imagine. Probabil datorită violenței lui. Filmul povestit de mama trebuie să fi fost versiunea alb-negru cu Lawrence Olivier, dar eu știu că atunci când ea mi l-a povestit, am văzut scena în culori. Pe draperia vișinie, pata de sânge se mărea înnegrind-o într-un cerc care se lăța văzând cu ochii.

Sau poate că s-a întâmplat așa cum mi se întâmplă de multe ori când ficționalizez o experiență. După ce am pus-o pe hârtie, nu mai știu dacă ea s-a petrecut întocmai așa cum am descris-o, ba uneori nici măcar dacă ea chiar mi s-a întâmplat cu adevărat.